Гражданското дружество е форма на обединение на физически и или юридически лица с цел постигане на обща стопанска цел. При участие в обединението на търговци, то носи наименованието консорциум и за него се прилагат съответно правилата за гражданското дружество, предвидени в чл. 357 и следващите от Закона за задълженията и договорите или за съответното търговско дружество, във формата на което е организиран. Водени от желанието за постигане на общата стопанска цел, съдружниците влагат усилията си в уреждане на начините за нейното постигане и уговарят в писмен вид отношенията си по начин, че да избегнат в бъдеще спорове относно действителното съдържание на договора за гражданско дружество. Предварителното определяне на рисковете от участието в обединението и постигането на изрични клаузи в писмена форма, уреждащи правата и задълженията, размера на дяловете, участието в печалбите и разходите, както и срок, за който е учредено дружеството, представляват гаранция за защита на съдружника в гражданското дружество, и в частност на имуществените му права. Защита на съдружника дават и разпоредбите на Закона за задълженията и договорите, но правните норми са общи и не биха могли да отчетат специфичните обстоятелства и действителните отношения между съдружниците във всеки отделен случай. В пълен обем защита на имуществените права на съдружника в гражданското дружество може да бъде постигната чрез оформянето на отношенията в писмен договор, уреждащ не само съществените елементи на гражданското дружество – общата стопанска цел, общата дейност и намерението за сдружаване, а и допълнителните специфики.

Общата дейност може да се извършва и без общо имущество, а усилията на съдружниците могат да се изразяват в различна форма, включително и с участие от неимуществен характер за постигането на общата цел. Не съществува законово изискване приносът на съдружниците да бъде равен, но във връзка с приноса следва да бъдат уговорените и съответно дял от имуществото и участие в печалбата. Договорът за гражданско дружество е неформален. Общата стопанска цел и намерението за сдружаване могат да се съдържат и в разменена кореспонденция, а правата и задълженията да се установяват впоследствие чрез участието им в постигането на общата стопанска цел.

CR legal DL 2018. Всички права запазени.

Пропускът на съдружниците да уредят отношенията си писмено или да уговорят детайлно правата и задълженията си, срокът на съществуване на дружеството и размера на дяловете, е в основата на споровете между съдружниците в гражданското дружеството.

Понятието за защита на съдружника предполага изясняване на последиците от участието в гражданско дружество, което е създадено за постигане на определени стопански цели, без самото то да е юридическо лице. Гражданското дружество не разполага с правосубектност, не може да е носител на права и задължения, нито да бъде надлежна страна в съдебен процес и срещу него съдружникът да насочи иск за защита на права, произтичащи от участието в обединението.

Внесените пари, заместими вещи и вещи, които се унищожават чрез употреба, са обща собственост на съдружниците, а другите вещи се считат за внесени за общо ползване, ако не е уговорено друго. Гражданското дружество не притежава имущество, а придобитото от дейността на съдружниците за постигане на общата стопанска цел, става обща собственост на съдружниците. Ако не е уговорено друго, дяловете на съдружниците са равни и за съдружника възниква право да иска своя дял само при излизане от дружеството или при прекратяването му.

Интерес представлява хипотезата, при която дружеството не е учредено с писмен договор, съдружникът е направил парична или непарична вноска, но дружеството не е осъществявало дейност и продължава да съществува.

Основанията за прекратяване на гражданското дружество са изчерпателно изброени и са следните: постигане целта на дружеството или ако постигането ѝ е станало невъзможно; изтичане на времето, за което дружеството е било образувано; смърт или поставяне под запрещение на един от съдружниците, ако не е уговорено друго; предизвестие на един от съдружниците, направено добросъвестно и в подходящо време, когато дружеството е било образувано за неопределен срок, ако не е уговорено дружеството да продължи с останалите съдружници, както и по решение на съда, ако за това има основателни причини, когато дружеството е образувано за определен срок.

CR legal DL 2018. Всички права запазени.

При липсата на писмен договор за създаване на гражданско дружество, което не е осъществявало дейност, ако не се е осъществило някое от обективните обстоятелства, предвидени в закона, за съдружника, извършил парична или непарична вноска, остават две възможности – да отправи предизвестие за прекратяване на дружеството или да поиска прекратяването му от съда.

В този случай, отправянето на предизвестие не би прекратило гражданското дружеството, ако се основава на виновно неизпълнение на поети задължения от останалите съдружници. За разлика от двустранните договори, договорът за гражданско дружество е многостранен и поетите от съдружниците задължения не са насрещни, а взаимни и насочени към постигането на общата стопанска цел.

В разглежданата хипотеза /липса на писмен договор/, за съдружника съществува възможност да поиска прекратяване от съда, ако за това има основателни причини. В текста на закона не са конкретизирани „основателните причини“ при наличието на които съдружникът може да поиска от съда да прекрати дружеството. Поради сходство на правните институти, „основателните причини“ за прекратяване на гражданско дружество по съдебен ред, могат да бъдат изведени от практиката по прилагане на разпоредбите на Търговския закон относно прекратяването на дружество с ограничена отговорност, когато „важни причини“ налагат това. Важни причини за прекратяване на дружеството са такива, които създават непреодолима пречка за осъществяване предмета на дейност на дружеството или е налице продължителен период от време, през който дружеството не е осъществявало дейност. Основателните причини за прекратяване на гражданското дружество по съдебен ред могат да са свързани и с виновното неизпълнение на задълженията на останалите съдружници за постигане на общата цел.

След прекратяване на гражданското дружество на някое от основанията, за съдружника ще възникнат имуществените права – на дял, на част от печалбата и на възстановяване на разноските, направени във връзка с воденето на дружествените работи. Делът на съдружника се определя след рекапитулация на печалбите и загубите от извършената съвместна дейност. В случай, че гражданското дружество не е осъществявало дейност, а съдружникът е направил парична или непарична вноска,

CR legal DL 2018. Всички права запазени.

се поставя въпросът за размера на неговия дял след прекратяване на дружеството и дали той има право да получи в пълен размер внесената от него сума, съответно да получи обратно внесения в дружеството имот.

В хипотезата, при която от създаването до прекратяването, гражданското дружество не е осъществявало дейност, следва да се приеме, че съдружникът, направил парична или непарична вноска за постигане на общата стопанска цел, има право да получи като дял в пълен размер сумата по вноската, съответно внесения имот. Ако се приеме за императивна нормата на закона, предвиждаща, че при липсата на изрична уговорка за размера на дяловете, дяловете на съдружниците са равни, би се наложил противоположен извод и внесената сума от единия съдружник би се разпределила по равно между всички съдружници, съответно имотът би подлежал на делба, независимо дали останалите са изпълнили или не задължението си за вноска. Признаването на равни дялове на съдружниците, в разглежданата хипотеза, би било в нарушение на принципа за справедливост и на забраната за неоснователно разместване на блага, както и със забраната за лъвско дружество, която се изразява в недействителност на уговорката, с която някои от съдружниците са изключени от участие в загубите или в печалбите.

В разглеждания случай е спорно дали изначално възниква имуществена общност, която след прекратяване на дружеството да бъде ликвидирана, при спазване на правилата за това.

Освен правото на дял, при прекратяване на гражданското дружество, съдружникът има право на част от печалбата, съответна на неговия дял, освен при различна уговорка, както и има право да получи част от разноските, които е направил във връзка с воденето на дружествените работи. При дружество, което не е осъществявало дейност, въпросите за дял от печалбата и възстановяване на част от разноските не стоят, поради липса на предмет. Независимо от това, както делът, така и частта от печалбата и от направените разноски, могат да бъдат търсени само след прекратяване на дружеството.

Всички имуществени права на съдружника възникват след прекратяването на

CR legal DL 2018. Всички права запазени.

гражданското дружество и ако обемът им не е предварително уговорен, се прилагат законовите текстове, предвиждащи, че дяловете на съдружниците са равни, печалбите и загубите се разпределят между съдружниците съразмерно с техния дял, а съдружникът има право да иска разноските, които е направил, заедно с лихви върху тях, и вредите, които е претърпял във връзка с воденето на дружествените работи. Въз основа на представения кратък анализ, може да се приеме, че защитата на съдружника в гражданското дружество, в частност на неговите имуществени права, има основанията си в закона, а разпоредбите дават свобода на съдружниците сами да определят обема на правата и задълженията си, както и времето на съществуване на гражданското дружество. Писменият договор за създаване на гражданско дружество, съдържащ подробни клаузи за вид и срок за извършване на вноски от всеки съдружник, разписани права и задължения, определени дялове, срок на съществуване на дружеството, както и правила за участието в печалбите и загубите, е гаранцията, че съдружникът ще може да се позове на настъпило с изтичането на срока прекратяване на гражданското дружество и да търси от останалите съдружници дела си от имуществото, от печалбата и част от направените разноски.

CR legal DL 2018. Всички права запазени.